

Avelsstrategi för Karelsk Björnhund

1. Historisk bakgrund och utveckling.

Ursprung.

Dagens Karelska Björnhund har sina rötter i Laatokka i Karelen, Aunus och Viena där man använde hunden vid jakt av all slags vilt.

Fastän den i Karelen svarta hunden länge har varit känd, så kommer dess rötter från annat håll. Äldre skrifter angående hundar, både i öst och väst, pekar i detta fall mot de finsk - ugriska stammarnas (komer och syrjääni) hundar.

Rasens spridning är starkt förknippad med de finsk - ugriska folkens vandring.

Man vet att de kom som jägarfolk från söder till västra sidan av Uralbergen och floderna där senast på 900-talet

Enligt hörsägen har Komer boende vid Vienafloden haft affärsförbindelser med karelare sedan 1100-talet. Om så är fallet så är det troligt att även deras hundar har haft möjlighet att sprida sig västerut. Den långa gränsen som går genom skogslandskapet, har inte varit något hinder för rasens spridning till Finland.

Rashunden.

Finska kennelklubben tog sig genast an arbetet med att bevara och utveckla den karelska spetshunden.

Den Karelska Björnhundens första framträdande skedde vid Finska kennelklubbens första utställning 2 - 3 Maj 1936. Vid utställningen i Sortavala 16 Augusti 1936 deltog även björnhundar. En milstolpe i den Karelska björnhundens historia var utställningen i Sortavala den 29 Maj 1938. Förutom Musti deltog hundar från Olof Z. Berg och Antti Herrala. Där hittade man en vacker och duktig älg- och björn-skällare, Antti Herralas ägda Jepes son Töpö, som till utseende gott och väl skulle kunna stå som modell till dagens hundar. Starten hade gott bra och allt såg ljust ut.

Vinterkriget 1939 förstörde nästan hela stammen, eftersom största delen av hundarna fanns på det Karelskanäset. Som tur var så fanns det i västra delarna av landet en liten stam som kunde bevaras. I det efterföljande fortsättningskriget återtog det man förlorat under vinterkriget.

Från krigsområdet hämtade man betydande material till hundstammen. Från andra sidan gränsen tog man totalt 60 hundar, av vilka 43 har deltagit i uppbyggnaden av rasen.

Störst betydelse av alla har hanarna Selki, Tuusik och Mokki samt tiken Saida haft.

Den finska stammens andel i rasen är c:a 1/3 och den från östra Karelen hämtade 2/3.

Rasen fick sitt namn Karelsk Björnhund 1936, man ville poängtera rasens bruksegenskap.

Finska kennelklubben tillsatte 1939 en arbetsgrupp som skulle ta fram rasens egenskaper. På grundval av sina iakttagelser av stamhundarna presenterade professor Antti Tantt, 1943 en rasbeskrivning.

Med den som grund godkände man första rasstandarden 14 december 1945 och namnet fastställdes till Karjalan karhukoira.

Det slutgiltiga beslutet om rasens registrering togs vid kennelklubbens årsmöte 12 Maj 1946.

Användningsområde.

Den Karelska Björnhunden är i första hand tänkt att användas vid jakt på storvilt. Det vanligaste användningsområdena är jakt på älg samt björn och i viss mån vid jakt på vildsvin, lo samt grävling. Vissa individer fungerar även vid jakt på småvilt som mård och fågel. Rasen rekommenderas inte som ren sällskapshund den måste få utlopp för sin naturliga drift att jaga. Förutom att jaga och delta vid viltspårprov, jaktprov på älg och björn kan man tävla i drag, lydnad och agillity. För närvarande är antalet startade hundar lågt vid dessa tävlingar.

Sedan slutet på 1970-talet har den organiserade avelsrådgivningen i första hand riktat in sig på att förbättra de jaktliga egenskaperna. Den Karelska Björnhundens adelsmärken är dess skarpa sinnen och då framförallt luktsinnet. Det utmärkta söket, hundens orienteringsförmåga, samarbetet med jägaren, som dock inte får bero på svag jaktlust. Det utmärkta luktsinnet, hundens lätta rörelser, det snabba och vida söket och den stora jaktlusten gör att den passar för jakt i hela landet. Den Karelska Björnhunden fungerar i alla miljöer, den är inte rädd för varken dåligt väder eller svåra markförhållanden, vattendrag eller snö hindrar inte dess effektiva jakt.

Den Karelska Björnhunden har en bra älg behandling, de flesta älgarna blir kvar på upptagsplatsen. Det hörbara och i bästa fall berättande skallet kan höras flera kilometer bort.

2. Nulägesanalys.

2.1 Genetisk variation.

Den Karelska Björnhunden är en ung ras och dess ursprung grundar sig på ett fåtal individer. För att förhindra en utarmning av genbasen i Finland har man där i avelsarbetet försökt undvika matadoravel, samt hålla inavelsgraden under 10% räknad på 7 generationer.

Man har även bestämt att ingen hund skall ha mer avkomma än max 4% av stammen under en 5 års period. (Ex. 800 valpar/år * 5 = 4000st. 4%=160 st.) Önskemålet är dock att man stannar under 100 valpar per täckhund.

Några matadorer förkommer trots detta. Beträffande rasens genomsnittliga inavelsgrad i Finland så har den gått ned under de senaste åren.

Genomsnittlig Inavelsgrad på de i Finland födda hundarna räknad på 7 generationer är.
1990 - 12,54% 1995 - 8,91% 2000 - 7,25% 2001 - 6,7% 2002 - 5,9%

Registreringar i Finland.

1998:665 st. 1999:802 st. 2000:806 st. 2001:977 st. 2002:968 st.

Den genomsnittliga inavelsgraden i den Svenska populationen är inget problem för närvarande. Man bör dock vara uppmärksam på utvecklingen. Fokus bör läggas på vilka individer som används i aveln, deras bakgrund, samt hur mycket de används i aveln. Genom att använda alla lämpliga individer samt att ej upprepa en parning så förbättras urvalsmöjligheterna i framtiden.

Avelsdjur utvärderas efter 1 till 2 kullar, om det ser bra ut beträffande hälsa, jakt och exteriör kan man fortsätta. Ingen individ bör dock ha mer än 5 kullar.

Genomsnittlig Inavelsgrad på de i Sverige födda hundarna räknad på 5 generationer är.

1990 - 2,5% 1995 - 2,65% 2000 - 2,56% 2001 - 2,7% 2002 - 1,4%

Under åren 2000 samt 2001 föddes det en kull med 13,5% inavelsgrad. Om dessa räknas bort blir siffrorna 1% respektive 1,8%

Registreringar i Sverige.

1998:52 st. 1999:72 st. 2000:44 st. 2001:86 st. 2002: 65 st

2.2 Hälsa.

Inom rasen förekommer HD, PRA, Katarakt, PHTVL/PHPV samt några fall av EP.

Bekämpningsprogram för HD samt ögonsjukdomar finns i Finland. Tidigare kunde man ta en kull utan att ha gjort hälsokontroll av avelsdjuret, detta är inte möjligt idag.

En hund med HD-status C kan användas i begränsad omfattning i aveln, hundar med sämre status har avelsförbud.

Andelen hundar med HD grad C eller sämre är c:a 38% vilket man ser alvarligt på.

Som ett led i arbete med att sänka andelen HD belastade individer finns ett HD index framräknat på den finska stammen.

HD - statistik i Finland undersökta 1988 - 2001.

A - 94st 21,7% B - 175st 40,3% C - 128st 29,5% D - 36st 8,3% E - 1st

Beträffande ögonen så sker denna kontroll endast en gång under hundens hela livstid.

Eftersom hundarna endast genomgår kontroll en gång och vanligtvis i ung ålder missar man flera sjuka hundar, det är väldigt sällsynt att man då påträffar hundar med PRA. Arbete pågår med att skärpa dessa regler och bland annat kräva ögonkontroll oftare.

Under de senaste åren har nya fall av PRA dykt upp. Det som är oroande att dessa kommer från hundar samt släkten som använts mycket i aveln på grund av sin goda nedärvning av jakt. Man känner till ytterligare fall av hundar som blivit blinda, men man har inget utlåtande från veterinär eftersom dessa aldrig undersökts.

När det gäller antalet kontrollerade hundar strävar man efter att kraftigt öka detta.

I Sverige finns endast bekämpningsprogram för HD. Ögonlysningar registreras centralt men inget krav finns för att få registrera avkomma. Efter införandet av avläsning enligt FCI standard steg andelen hundar med HD. Den ligger idag på c:a 43% vilket kräver snabba åtgärder. Endast hundar med HD status A eller B rekommenderas i aveln. Avelsdjurens bakgrund samt status för kullsyskon måste tas i beaktande.

Det går att från statistiken urskilja individer som är överrepresenterade vad beträffar nedärvning av HD.

Det är angeläget att öka andelen undersökta hundar samt att i aveln vara ytterst försiktig innan man har underlag beträffande individens nedärvning.

HD - statistik på hundar i Sverige undersökta 2000 - 2002.

A - 23st 31,5% B - 25st 34,3% C - 15st 20,5% D - 10st 13,7%

I Sverige finns inga säkra uppgifter på ögonsjukdomar eftersom ögonlysning är frivillig. Det finns fall av hundar som blivit blinda, men orsaken är okänd eftersom dessa aldrig undersökts av veterinär.

Till och med utgången av 2002 har endast 28st av de hundar som finns i Sverige kontrollerats, alla var friska.

2.4 Funktion.

En alltför stor andel av de hundar som föds startas aldrig på jaktprov fastän de fungerar som jakthundar. En orsak till detta är att allt för många hundägare inte är intresserade av att delta i jaktprov, en anledning är okunnighet om förfarandet och regler.

För att kunna mäta utvecklingen av rasens jaktegenskaper används idag officiella jaktprov på älg som instrument. För att kunna delta vid dessa prov måste hunden ha ett pris från officiell utställning.

I Finland anordnas öppenklass samt elitklass prov, för att kunna starta på ett elitprov krävs ett 1:a pris från öppenklass. Utöver detta anordnas Mästerskapstävlingar för hanar samt tikar, dessutom har man en egen tävling för hundar under 3 år. Målsättningen är att främja tidig jakt samt lyfta fram dessa unga individer som tänkbara avelsdjur. För att främja och utveckla rovdjursskärpan inom rasen kan man starta på ett speciellt björnprov.

I Sverige anordnas jaktprov på älg genom SÄK. För närvarande finns inget björnprov på natur björn i Sverige, endast ett mentaltest på levande björn som sker i Orsa björnpark.

Antalet starter vid jaktprov i förhållande till registreringsantalet har ökat i Finland det samma gäller för Sverige. Ytterligare ökning av antalet startade individer är önskvärt.

Bland de startade hundarna kan man se en tydlig trend av att debutåldern sjunkit samt antalet pristagare ökar.

Statistik Finland Öppenklass.

År	1995	1998	2000	2001	2002
Antal	214	269	329	289	302
Pris %	42	51	55	53	62

Statistik Finland Elitklass.

År	1995	1998	2000	2001	2002
Antal	659	738	850	845	836
Pris %	46	54	57	56	59

Statistik Sverige.

År	1995	1998	2000	2001	2002
Antal	12	15	21	16	22
Pris %	16,7	46,7	52,4	68,8	45,5

2.5 Exteriör.

Den Karelska Björnhunden samt andra spetshundar har det gemensamt att de är kvadratiska eller aningen rektangulära, svansen bärs på ryggen och stående öron.

Till typen är den Karelska Björnhunden: medelstor, med kraftig benstomme, stark och uthållig, den får inte ge intryck av att vara tung, aningen längre än hög, pälsen skall ha grova täckhår med tät och mjuk underull, rörelserna skall vara lätta, vägvinande som lätt övergår i galopp.

Idealhöjd för hanar är 57 cm, idealvikten är 25 - 28 kg och idealhöjden för tikar 52 cm, idealvikten 17 - 20 kg. Färgen är alltid svart och vit, idealfördelningen svart / vit är 7/3 och 8/2.

Med tanke på att rasen är ung så har man nått långt. Mycket arbete återstår dock med att förbättra standarden. Man kan fortfarande då och då få genomslag av oönskade färger som kommer från stamhundarna. Vad beträffar typ kan man se en viss förändring.

De för rasen typiska dragen med huvudformen som en trubbig avhuggen kon, pälsens arktiska drag och benens längdförhållanden håller på att försvinna.

2.6 Mentalitet.

Den Karelska Björnhunden är som bäst mycket självsäker, den ger intryck av att utmana naturkrafterna. Trots den vackra exteriören så passar den inte för vem som helst. Utöver allt annat så är den Karelska Björnhunden en jakthund. De som har för avsikt att skaffa sig en Karelsk Björnhund måste förstå att rasen är avlad för att självständigt jaga storvilt, framförallt älg och björn. Man bör även förstå vad som krävs av en hund för att kunna arbeta under dessa förhållanden.

Detta betyder att den självsäkra Karelska Björnhunden kan markera sin status mot andra hundar, (detta omnämns även i rasstandard), hanhundar kan vara aggressiva mot andra hanar. Detta får inte förväxlas med aggressivitet som veka hundar kan uppvisa.

Av denna orsak är det viktigt att man ger valpen en god social träning.

Den aggressivitet mot människor som tidigare fanns är till största delen bortavlut. I övrigt så är den Karelska Björnhunden balanserad, tycker om människor, ibland aningen inbunden, framförallt som vuxen. I skogen är den dock okuvlig, mycket modig, uthållig och tålig jakthund.

3. Avelsmål.

De skall vara av funktionell typ som motsvarar rasstandard.

De för rasen typiska dragen med huvudformen som en trubbig avhuggen kon, pälsens arktiska drag och benens längdförhållanden (den lågt ansatta hasen) håller på att försvinna, premolarer saknas, gulaktiga ögon förekommer. Hundarna har dessutom en tendens till att ligga på den övre gränsen beträffande mankhöjd.

Detta är punkter som måste tas med i valet av avelsdjur. Inte använda två hundar med samma fel i en kombination, inte använda hund med sämre pris än 2:a från utställning.

4. Tidsplan

Avelsstrategin gäller för perioden 2004 - 2009. Eventuellt kan det uppstå behov av att justera rekommendationerna på grund av ändrat hälsoläge inom rasen.

5. Sammanfattning

5.1 Avelsmål.

Genetisk variation.

Målet är att Inavelsgraden för enskilda kombinationer under kommande 5-årsperiod är högst 10 % (helst under 6,25 %) räknad på 7-generationer.

För Sveriges del en sänkning av högsta nivån på 13,5% för att erhålla en genomsnittlig inavelsgrad av högst 2% inom perioden räknad på 5-generationer, öka antalet födda valpar till bör öka till c:a 120st / år.

För att säkra den genetiska variationen måste rasens genomsnittliga inavelsgrad hållas låg, samt antalet lämpliga obesläktade avelsdjur öka. Även om inavelsgraden är en viktig faktor krävs att man är uppmärksam på vad som orsakar den specifika inavelsgraden. Avelsdjur från Norge, Finland och Sverige skall användas, genom detta får vi en viss utökning av den genetiska variationen.

Överanvändning av vissa individer i aveln måste stävjas. Högst 5 kullar per hund i Sverige oavsett hundens ursprung.

Oavsett resultat skall inga parningar göras om, utan nya lämpliga kombinationer skall sökas. Antalet födda valpar i Sverige måste öka.

Inget av ovanstående får dock ske på bekostnad av hälsa eller funktionalitet.

Detta kan uppnås genom information och påverkan från centralhåll. Genom att se hela den Nordiska populationen som en grupp ökar valmöjligheterna. Om inte detta hjälper bör det finnas möjlighet till registreringsförbud av valpar efter överanvänd hund eller kombinationer med för hög inavelsgrad, > 20% räknat på 7 - generationer.

Hälsa.

Målet är att inom kommande 5-årsperiod öka andelen undersökta hundar, sänka andelen HD belastade individer i Sverige till högst 20% samt att införa obligatorisk ögonlysning om situationen så kräver.

Nuvarande situation med c:a 40% HD belastade individer är inte tillfredställande.

De Finska uppfödarna samt deras centralorganisation måste påverkas i riktning mot att sluta använda HD belastade individer i avel, detta gäller också hundar som lämnar mer HD än genomsnittet.

De Svenska uppfödarna måste påverkas till att inte använda hundar som lämnar mer HD än genomsnittet, samt till att vara uppmärksam på risken för ögonsjukdomar.

Förutom detta så måste fler individer kontrolleras i bägge länderna, genom detta får man en bättre bild av förekomst av HD i tillexempel en kombination.

Index systemet för HD som används i Finland kräver ett stort antal kontrollerade individer.

SKK arbetar på ett index system för Sverige vilket också kräver ett stort underlag för att bli rättvisande.

Frekvensen av HD kan sänkas om man innan parning gör noggrannare analys av individerna i stamtavlan och släktingarna till dessa samt använder index om detta finns tillgängligt.

Individ som i mer än en kombination lämnat mer HD än genomsnittet skall ej användas i avel.

Beträffande ögonsjukdomarna så krävs numera i Finland att hunden är ögonlyst innan den används i avel.

Man diskuterar även att införa krav om förnyad ögonlysning efter en viss tid.

För Sveriges del initieras en kartläggning av ögonstatus som får visa om ett bekämpningsprogram är nödvändigt även i Sverige.

Hunden bör vid ögonlysningstillfället vara över 24 månader.

Det är mycket otillfredsställande när detta endast sker på frivillig basis. Ett betydligt större antal ögonlysta hundar skulle ge en bättre bild över förekomsten av ögonsjukdomarna samt vilka hundar som är anlagsbärare.

De hundar som är kända anlagsbärare finns i bakgrunden på de hundar som vi har i Sverige. Innan parning måste detta tas i beaktande och risk analys göras. En obligatorisk ögonlysning inte äldre än 2-år vore önskvärd.

Innan import av hund sker skall man göra en noggrann analys över dess bakgrund. Vuxna hundar skall vara kontrollerade och friska innan dessa importeras.

Mentalitet.

Målet är att bibehålla rasens karaktär.

De flesta hundarna är mentalt stabila och självsäkra. Folkilskna hundar är inget problem inom rasen. I vissa jaktsituationer skulle mer mod och skärpa vara önskvärd hos framförallt tikar. Mentalt svaga individer gallras ut på utställningar och vid jaktprov. Även om det inte är ett problem så behövs uppmärksamhet även på detta område.

Funktion.

Målet är att i Sverige inom kommande 5-årsperiod öka andelen meriterade tikar, öka det totala antalet starter till minst 25 per år. Införande av ett speciellt Björnprov.

I takt med att den genomsnittliga inavelsgraden minskat har man sett att andelen jagande hundar ökat samt att debutåldern på jaktprov sjunkit.

Björn och vildsvin blir allt vanligare i våra marker och därför är det viktigt att på officiellt prov kunna erhålla ett omdöme som dokumenteras av domare.

I rasen finns flera mycket duktiga jakthundar, dessa topphundar håller allra högsta klass. Genomsnittsnivån behöver dock höjas, vilket kan ske genom ett bättre urval av avelsdjur samt information om jaktprovets utformning och dess betydelse. Detta bör leda till att fler startar sina hundar på jaktprov. Det gäller framförallt tikarna som är underrepresenterade på jaktprov.

För att kunna godkänna en parning måste minst ett av föräldradyren vara meriterad som löshund på jaktprov, den andra skall fungera under praktisk jakt.

Valpar som härrör från kombinationer som inte uppfyller dessa krav förmedlas inte.

Exteriör.

Målsättningen är att erhålla en så hög exteriör standard som möjligt utan att förlora jaktegenskaperna.

5.2 Inriktning för att nå målsättningarna.

Två områden kräver hög prioritering, hälsa och funktionalitet.

Hälsa, på detta område krävs omedelbara åtgärder. Insikt om det alvarliga läget finns inte hos alla uppfödare. Därför krävs upplysning och information.

Angående den genetiska variationen kan en större förståelse för detta skönjas hos allmänheten och uppfödare. Fortfarande finns dock ett behov av upplysning, framförallt att uppmärksamhet krävs på vad som orsakar en viss inavelsgrad.

Åtgärder för att höja andelen röntgade och ögonlysta hundar måste vidtas.

Funktionalitet, rasens genomsnittsnivå måste öka.

Detta kan ske genom att uppfödare och valp köpare visar större intresse för jaktprov.

Fler valpar måste placeras till ägare som är intresserade av jaktprov.

En noggrannare val av avelsdjur, samt fler tikar på prov är ett måste.

Om inte rasens medel höjs blir det svårt att registrera fler valpar, urvalsmöjligheterna minskar.

Utvecklingen exteriört måste hållas under kontroll, inga extraordinära åtgärder är nödvändiga för närvarande.

Mentaliteten blir allt bättre i takt med större andel jagande hundar.

Valpförmedling kommer endast att ske från kombinationer där föräldraren är ögonlysta, röntgade och friskförklarade samt uppfyller kraven beträffande funktion och kombination är rekommenderade av rasavelsråd.

**Presentation av statistik över tikar, hanhundar samt uppfödare.
Upplysning om hur vissa egenskaper/sjukdomar nedärvs.**

Sammanfattning.

Rasens utveckling i det stora hela är positiv.

Vi får allt fler jagande hundar med allt tidigare jakt. Inavelsgraden har sjunkit drastiskt sedan problemet uppmärksammats.

Antalet registrerade hundar ökar i Norden vilket bör kunna ge en större genetisk variation inom rasen. Vad som är otillfredsställande är den sjukdomsbild som finns. Den höga andelen hundar med HD, samt de fall av PRA som upptäckts med anlagsbärare bland hundar som flitigt använts i aveln.

Avelsrådgivning är rådgivning. Denna skall grunda sig på kända fakta som erhålls från officiellt håll.

När det gäller parningar så tas det slutgiltiga beslutet alltid av tikens ägare i samråd med en hanhunds ägare.

Därför är det av största vikt att information sprids så mycket som möjligt vad gäller regler, begränsningar, rekommendationer, etc.

Uppfödaren är ansvarig för den valp han fött och säljer. Han är även ansvarig mot köparen och skyldig att informera om de eventuella sjukdomar / defekter som kan finnas.

Valp köparen är ansvarig för valpens fortsatta utveckling, mentalt och fysiskt.

Det är även hans ansvar att hunden kommer till utställningar, jaktprov och hälsokontroll.

Utvecklingen exteriört har utställningsdomarna ett stort ansvar för, det är de som tolkar rasstandard.